

מסורת הש"ס

(א) צ"ל הור. יעב"ץ, (ב) סנהדרין מה: גיטין כח: כט., (ג) [סנהדרין יד.], (ד) [מסכתא סנהדרין פ"ג ע"ש], (ה) [מסכתא שם], (ו) [צ"ל משפט לזווחיטס בכל מושבותיכם למדנו כו'., (ז) צ"ת זכא., (ח) צ"ל והרגו. יעב"ץ וכו"ה במשניות, (ט) [דברים טו.], (י) [במדבר לה.], (יא) צ"ל ולא למלוא ולא לערב., (יב) רש"י מ"ז, (יג) צ"ל לא, (יד) [סנהדרין מה.], (טו) ע"י מהרש"לורש"א. (טז) צ"ל אינו פוטר, (יז) ונע"ע במוס' בטרות כל. קט"ה חלב פוטר., (יח) רש"י גורם כדלמח,

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר רב פפא למימנ. י"ב ק"י עובדא קבעה תלמודא הכא משום דשייכא למאי דמיני לעיל נמלא אחד מון קרוב או פסול כי ויתמה אמאי לא קבעה לעיל וי"ל דה"ל עובדא אחי נמי לקמייה דרבא כדדין ק"י הוה לנשי כי: (ב) תוס' ד"ה דלמא וכי ואומר ר"ת דזולא אי לא שילינן דלוי לא חיישי' אלא: (ג) בא"ד הוואיל וזהרוב גופיה אין יודעין לא בעינין מכחישינן זה את זה ומיהו טעם זה: (ד) בא"ד טריפה הרג או שלם הרג חייב ונצטיל שנשאל: (ה) בא"ד אחד מהם את חבירו: (ו) בא"ד דהויא דלא אפשר דלא חיישינן למיעוטא כדאיתא פ"ק דחולין: (ז) ד"ה כמכחול וכי נהרג מעולם וי"ל דמי"מ וכי נהרג מעולם משום וכי שהמחלל אינו טריפה וכי א"כ אינו חוזמו לא יהיו חייבין: (ח) ד"ה אלו הן וכי צמיחה היו וכי ארוכה קלת ויש לה בית יד ארוכה ומעגלים אותה על פני כל הגג להשוות הטיח והיטו דקרו לה מעגילה: (ט) ד"ה משגלם וכי דנפלה דרישא שנשטט מידו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מ"ל בכל שעריך כצ"ל (וכי"ה בירושלמי):

מוסף רש"י

לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ. שמהא סנהדרין קטנה טיהגת בחו"ל כל זמן שטהגת בחצר ישראל (במדבר דה כס.). כמנאפיה משיראו כמנאפיה. מעדינן עליהם העדים לחינן מיתה ומלקות מיטכתי זה על זה כדרך מנאפיה ואין צריך לעדים שיראו כמכחול בשפופרת, דלא חוקקמן מורה להסמכל כל כך (ב"ח רצא).

ביצד העדים

אילעא ועוציה. עדי הלואה היו קרוצין אל הערב: **בתנאי** לפני **אוסו ביש דין**. שנתחייב צו: אין **פוטרין**. לחזור ולשאל ולימן אולי **יזכה: אילו היינו**. ציימים שסנהדרין דנו דיני נפשות לא נהרג זה אדם כדמפרש בגמרא שצדקו את העדים צדצר שלא ידעו להשיצ:

אף. אם היו עושים כן היו מרצין שופכי דמים שלא יראו מצי"ד: **גב' מפני זכותה של ארץ ישראל**. אולי תועיל למצוא לו פתח של זכות: **מה ס"ל צעעריך**. שופטים ושוטרים תמן לך וגו' ט: **אסה מושיב כו'**. אמה חייב להושיב בכל פלך ופלך כו'. פלך הפרסיא: **אס סמלא לומר שלם הרג**. שיאמרו צדקנוהו לאחר מיתתו מכל שמונה עשרה טריפות: **ראיהם כמכחול כשפופרת**.

ואין עדים מסתכלין צכך. שפופרת קנה חלול שנותנין צו כחול לחכול עינים. מכחול הוא קיסם דק שצו נוטלין הכצע מתוך הקנה: **ורננן**. דמחייבי מיתה על הערוה היכי דייני צאזיו עדות הס הורגים הוואיל ולאו הכי צדקי: **משיראו כמנאפיה**. משינהגו ענין ניאוף ששוכצין צקיורצ צצר ונוהגים כדרך תשמיש:

הדרן עלך ביצד העדים

היה מעגל כמעגילה. טמחין היו גגותיהן צטיט והגגות לא היו משופעין אצל הטיט משפעין מעט כדי שחובו המים וטמחין אותן צתמיכת עץ עצה וחלקה וזה צית יד ודוחפה לצד השיפוע וחוזר ומוטסה אליו וחוזר ודוחפה (לצד) והטיט מתמרמח ומחליק וצדחטיפתו קוריהו מעגל וצמשיכתו קוריהו מושך ושס העץ מעגילה: **היה משגלם חציה**. מן הגג: **היה יורד**. הסורג צסולם ונפל מן הסולם והרג צגופו את חצירו גולה דכל הני דרך ירידה נינהו וגצי גלות דרך ירידה צעינן כדמפרש בגמרא ויפל עליו ט: **אצל היה מושך**. ונשטטה מעגילה מידו ונפלה גמ'

ורבי עקיבא אומרים אילו היינו וכו': היכי הוו עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו ראיתם טריפה הרג שלם הרג אמר רב אשי אם תמצא לומר שלם הוה דלמא במקום סיף נקב הוה בבוועל את הערוה היכי הוו עבדי אביי ורבא דאמרי תרווייהו ראיתם כמכחול בשפופרת ורבנן היכי דיינו כשמואל ט דאמר שמואל רבמנאפיהם:

הדרן עלך ביצד העדים

אלו הן ה"הגולין ההורג נפש בשגגה יהיה מעגל כמעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה גולה אבל אם היה מושך כמעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו היה

אלו הן הגולין וכו' היה **מעגל כמעגילה**. ציימיהן (א) שהיו הגגים שזין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טומחין אותו צטיט ורוזים להשוות טיח הגג ולוקקחין אצן עגולה ארוכה קלת ויש לו צ' שינים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג להשוות (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: **משלשל בחבית בו'**. קנת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החצל ונפל עליו כדקתני צסיפא וגרסא לומר דנפלה (י) שנשטט מידו ולכן לא רצה לומר נפסק דאם כן לא אחינן כרצי ט דלמח לקמן (דף ט:): נפסק אינו גולה: **היה יורד בסולם**. יש אומרים דתנא לא זו אף זו קתני לא זו מעגל דודאי יש לחייצו גלות דלמא לא מזהר אלא אף משגלם חצית דשפיר מזהר שלא ישצר חציתו אם נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד צסולם דטפי מזהר כדי שלא יפול אם הרג חייב:

ביצד העדים פרק ראשון מכות

ז.

אי ציתה צלוח לאו בתר ערבא אויז. מכאן דיש לזהר צעדי ממון שלא יהו קרוצים לא ללוח סי ולא לערב:

דלמא במקום סיף נקב הוה. קשה לר"ת דאמרין פ"ק דחולין (דף יא: ושס) ומפיק ליה מקרא דלא חיישינן להא דאזלינן בתר רובא ואומר ר"ת דודאי (י) לא חיישינן אלא היה שואל להס ט (כדי) שאס ט (יכחישו זה את זה אלו) אמרו דלא ידעינן יצטל העדות מדי דהוה אסיף וארינן דאי (ט) דלא שילינן חייב ט וזה אומר צסיף וזה אומר צארינן (ט) אין זה נכון אע"ג צצסיף וארינן כו' אמרו אין אנו יודעין הרי זה נכון זה גרוע הוואיל וצהרוב גופיה אין יודעים (א) ומיהו טעם זה אינו מיושב ומאזהר טעם הוא זה דאס לא נשאל להס אין אנו יודעין יהיה פטור ואמרו אין אנו יודעין יהיה פטור וראיה שהציא מסיף וארינן אין הנדון דומה לראיה דהתם כל כמה דלא שילינן להו אין לזדות מהלצ שיחישו זה את זה אצל כשמכחישינן צהדיא דומה שקר צדצר זה אדם רגיל לעלות צדעמו צמה הרצו טפי מכליו שחוריס או מכליו לצנים אצל דצר שפירש ר"ת צלא טעם הוא שכשאין שואלים להס ואין אנו יודעים אס טריפה (י) הוא או שלם נהרג חייב וצצציל שנשאל להס ואמרו אין אנו יודעים יהיה פטור לכן נראה דהא דקאמר לא נהרג אדם מעולם לאו דוקא אלא ריז פעמים אלא היה נהרג שעל ידי שהוא מרצה צצדליקות אי אפשר שלא יכחיש אחד מהם (ט) חצירו אצל אין לומר דר' עקיבא לטעמיה דחייש דהא לא מצינו שום תנא דחייש למיעוטא גצי חלב ט פוטר (בכורות כ:)

דהא לא מצינו שום תנא דחייש למיעוטא גצי חלב ט פוטר (בכורות כ:)

דהא לא מצינו שום תנא דחייש למיעוטא טפי מרצי מאיר ואפ"ה מודה (א) היכא דלא אפשר דלא חיישינן למיעוטא צפ"ק דחולין (דף יא:): והכא היינו דלא אפשר מיהו (א) וי"ל דמ"מ קאמר למיקס עלה דמילתא כגון שהיה קרוס של מוח מגולה וראו שהיה שלם וצא זה ונקצו והרגו ט:

כמכחול בשפופרת. מיתה עוצד ע"ז ומחלל שצת מאי איכא למימר דהתם לא מצינו למיפטרטיה והא היכי קאמר לא היה אדם נהרג (א) וי"ל דמ"מ קאמר שפיר לא היה אדם נהרג משום דלא שכיחי כולי האי כי אס צרוצח ועריות ועוד י"ל דאיכא למימר ראיתם שמחלל אינו טריפה דאס הוא טריפה א"כ אס מצימן לא יהיו חייצין מיתה משום דמזו למימר גצרה קטילה צעינן למיקטל והויא ליה עדות שאי אמה יכול להזימה:

כמכחול בשפופרת. מיתה עוצד ע"ז ומחלל שצת מאי איכא למימר דהתם לא מצינו למיפטרטיה והא היכי קאמר לא היה אדם נהרג (א) וי"ל דמ"מ קאמר שפיר לא היה אדם נהרג משום דלא שכיחי כולי האי כי אס צרוצח ועריות ועוד י"ל דאיכא למימר ראיתם שמחלל אינו טריפה דאס הוא טריפה א"כ אס מצימן לא יהיו חייצין מיתה משום דמזו למימר גצרה קטילה צעינן למיקטל והויא ליה עדות שאי אמה יכול להזימה:

הדרן עלך ביצד העדים

זה הכלל כל שדרך ירידתו גולה שלא כדרך ירידתו אינו גולה. מנא הני מילי. אמר שמואל דאמר קרא ויפל עליו וימות עד שיפיל עליו דרך נפילה:

עין משפט ונר מצוה

גד א טוש"ע חו"מ סי' לג סעיף טז:
גה ב מ"י פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ז:
גו ג מ"י שס פ"ד הל' יד סמג עשין קב [טו"ח מ"י א]:
גז ד מ"י שס הלכה י:
גה ה ו מ"י שס פ"ג הלכה ח:
גבז ז מ"י פ"א מהלכות סנהדרין הלכה צ [עיין כ"מ] טו"ח"מ סימן א:
ג ח מ"י פ"א מהלכות סנהדרין פ"א הלכה יט סמג לאין אד טור ש"ע אה"ע סימן כ סעיף א' בנב"ה [ורב אלפס עוד ביכמות פרק צ (דף יז): וצ"מ פ"ז (דף קח:)]:
א ט מ"י פ"ה מהלכות רוצח הלכה א סמג עשין עה:
ב י מ"י שס פ"ו הלכה יב סמג שס:

תורה אור השלם

- וְהָיוּ אֵלֶּה לְכֶם לְחֻקֹּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם כְּבָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם:

- במדבר לה כט שפטים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יִּי אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לִשְׁפָטֶיךָ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפָּט דְּבָרִים טו יח

רבינו חננאל

סוגיין דשמעתין עדריס הקרובין בין למלוה בין ללוה בין לערב כולן פטוליך: מי שנגמר דינו וברח ובא לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו כי. חניא ברח מארץ לחוצה לארץ אין סותרין את דינו מחוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של ארץ ישראל:
מתני' סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מנא הני מילי. דת"ר והיו אלה לכם לחוקת משפט לזווחיכם בכל מושבותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ. אם כן מה ת"ל בשעריך. בשעריך אתה מושיב בתי דינן בכל פלך ופלך ונובל עיר ועיר ובחור"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך: ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר. ואסקינן דרבנן בסנהדרין הוו דייני בבוועל את הערוה כשמואל דאמר כמנאפיה כיון שיראו כמנאפין מתחייבין ולא בעינן עד דמסהדי כמכחול בשפופרת. ולית הלכתא כו' טרופון ור' עקיבא דהוו אמרין ראיתם טריפה הרג או שלם הרג וא"ת שלם שמוא במקום ההכאה נקב הוה כו': ירושלמי. כתב כל נכסיו לכו' בני אדם כאחת והעדים כשרים לזה ופסולים לזה ר' יוחנן אמר מאחר שפסולין לזה פסולין לזה וריש לקיש אמר לא כו':

הדרן עלך ביצד העדים
פ"ב ואלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה כו' עד

הדרן עלך ביצד העדים
פ"ב ואלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה כו' עד
זה הכלל כל שדרך ירידתו גולה שלא כדרך ירידתו אינו גולה. מנא הני מילי. אמר שמואל דאמר קרא ויפל עליו וימות עד שיפיל עליו דרך נפילה: